

Eduskunnan talousvaliokunnalle aiheesta HE 146/2020 hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Käsittelen lausunnossani ensin taloustilanteen kehitystä keskittyen asioihin, jotka ovat nähdäkseni kaikkein oleellisimpia suhdanteiden tasaamiseen liittyvän finanssipolitiikan kannalta. Sen jälkeen tarkastelen hallituksen esittämän talousarvion määrittelemää finanssipolitiikan linjaa sekä suhdanteiden tasaamisen, että julkisen talouden kestävyuden kannalta. Suhdannepolitiikka liittyy läheisesti myös lausuntopyyntöä viitattuun elinkeinoelämän toimintaympäristöön.

Taloustilanne ja talouden näkymät

Koronavirusepidemia supisti kokonaistuotantoa keväällä äkillisesti. Työllisyyttä koskevien tietojen perusteella taloudellinen aktiviteetti ehti kesällä jo osin palautua lähemmäs edellisen vuoden tasoa epidemian helpottaessa.¹ Tällä hetkellä näyttää kuitenkin väistämättömältä, että epidemian uudelleen kiihtyminen johtaa kokonaistuotannon supistumiseen uudelleen.

Ensi vuoden osalta talousnäkymät ovat poikkeuksellisen epävarmoja ennen kaikkea epidemiaan liittyvän epävarmuuden takia. Mitä voimakkaampana ja mitä pidempään epidemia jatkuu ensi vuonna, sitä enemmän se vähentää sellaisten palveluiden kysyntää ja tarjontaa, joiden tuottamiseen tai kuluttamiseen liittyy merkittävä tartuntavaara. Samalla heikkenevä työllisyystilanne vähentää kysyntää myös niillä aloilla, joissa tartuntavaara itsessään ei ole samanlainen ongelma. Vientisektori puolestaan kärsii epidemian haitallisista talousvaikutuksista muissa maissa.

Siksi vaikuttaakin todennäköiseltä, että ensi vuoden kokonaistuotanto jää selvästi matalammaksi kuin mitä ennen koronakriisiä ennakoitiin, vaikka talous kasvaisikin kuluvaan vuoteen verrattuna. Myös työllisyys pysyy luultavasti selvästi matalammalla tasolla kuin juuri ennen epidemian alkua.

Kokonaiskysyntä ja siten myös kokonaistuotanto voi toisaalta niin Suomessa kuin monessa muussakin maassa kasvaa nopeasti, jos ja kun tartuntavaara pienenee oleellisesti ja pysyvästi esimerkiksi tehokkaan rokotteen tai lääkkeen ansiosta. Tätä käsitystä tukee ainakin kaksi seikkaa. Ensinnäkin, kotitalouksien säästäminen kasvoi keväällä huomattavasti sekä Suomessa että esimerkiksi euroalueella. Monella kotitaloudella on siis varaa lisätä esimerkiksi palveluiden kulutusta, kun tartuntavaara on ohi. Toiseksi, pelättyä konkurssiaaltoa ei ole ainakaan vielä nähty. Tuotannon nopea palautuminen ei siten edellytä suurta määrää uusia yrityksiä.

Talousarvioesitys ja suhdannepolitiikka

Hallituksen talousarvioesityksen mukaan valtion talous on ensi vuonna huomattavan alijäämäinen. Alijäämän taustalla on karkeasti ottaen kolmentyyppisiä tekijöitä. Ensinnäkin, suhteellisen heikko työllisyystilanne heikentää julkista taloutta pienentämällä verotuloja ja kasvattamalla tulonsiirtojen, kuten työttömyyskorvausten, yhteismäärää. Toiseksi, hallitus kasvattaa päätösperäisesti valtion menoja lisäämällä monia tavanomaisia julkisia menoja ja siirtämällä rahaa kunnille. Kolmanneksi, hallitus osoittaa budjetin loppusummankin kannalta merkittävän summan varoja suoraan koronavirusepidemiaan hallintaan, kuten testaamiseen, liittyvien toimenpiteiden kustannuksiin.

---

¹ Ks. esim. Helsinki Graduate School of Economicsin tilannehuoneen 8.10. päivätty raportti: <https://www.helsingigse.fi/corona/tilannehuoneen-raportti-08-10-2020-viimeisimmat-kehityskulut-tyomarkkinoilla-kotalouksissa-ja-yrityksissa/>

Tällainen finanssipolitiikan yleislinja on nähdäkseni suhdannepolitiikan näkökulmasta perusteltua. Verotuksen ja tulonsiirtojen avulla valtiovalta tasaa epidemian aiheuttamia menetyksiä ihmisten kesken. Samalla se ylläpitää kotitalouksien ostovoimaa mikä puolestaan tukee kysyntää ja työllisyyttä niillä aloilla, joilla tartuntavaara ei suoraan aiheuta suuria ongelmia. Tällainen suhdannepolitiikka vahvistaa siis myös elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä.

Päätösperäinen finanssipolitiikan keventäminen puolestaan voi kasvattaa tuotantoa koska työvoimaa on merkittävässä määrin vapaana. Toisin sanoen, on perusteltua olettaa, finanssipolitiikan ns. kerroinvaikutus on ensi vuonna tavallista suurempi. Tämä pätee erityisesti tilanteessa, jossa tartuntavaara ei enää rajoita kysyntää ja tuotantoa. Kuntien tukeminen osaltaan ylläpitää suhdannetilanteen näkökulmasta järkevää finanssipolitiikka, esimerkiksi vähentämällä riskiä siitä, että kunnat vähentävät nopeasti omia investointejaan.

Myös epidemian hallintaan liittyvät menot ovat nähdäkseni hyvin perusteltuja paitsi ihmisten terveyden kannalta, myös suhdannepolitiikan ja julkisen talouden näkökulmasta. Esimerkiksi koronavirustartuntojen testaaminen ja jäljittäminen todennäköisesti kasvattavat kysyntää ja tuotantoa, ja samalla myös verotuloja, pienemmän tartuntavaaran myötä.

Tässä tilanteessa valtion nopea velkaantuminen on perusteltua. Myös talouskehitykseen liittyvä epävarmuus on huomioitu mielestäni järkevällä tavalla. Pidän talousarvioesitykseen liittyvää finanssipolitiikan suurta linjaa suhdannepolitiikan näkökulmasta yleisesti ottaen varsin hyvänä.

Tämä ei tietenkään tarkoita, että pitäisin kaikkia hallituksen koronakriisin hoitamiseen liittyviä yksittäisiä päätöksiä hyvin perusteltuina. Suhdannepolitiikankin nimissä tehtäviä toimia tulisi arvioida myös erikseen.

Pidän esimerkiksi ongelmallisena, että hallitus tekee suuria lisäpanostuksia valtion tukemaan asuntotuotantoon. On erikoista, että asuntorakentamista ylipäättään tarvitsee tukea, vaikka uusien asuntojen markkinahinnat ylittävät kasvukeskuksissa selvästi rakennuskustannukset. Hintasäännelty asuntotuotanto tulee todellisuudessa julkiselle sektorille kalliimmaksi kuin mitä talousarviosta voisi päätellä, sillä se aiheuttaa sellaisia tulonmenetyksiä esimerkiksi markkinahintaa edullisempien tonttien muodossa, jotka eivät näy kuntien tai valtion budjeteissa.

Talousarvioesitys ja julkisen talouden kestävyys

Nykyisen hallituksen talouspolitiikka yhdessä koronakriisin talousvaikutusten kanssa nopeuttaa huomattavasti valtion velkaantumista lähivuosina. Lähihistoriaan verrattuna hyvin matala korkotaso kuitenkin helpottaa merkittävästi nyt otettavan velan hoitamista.

Velkaantumisen riskit liittyvät lähinnä mahdollisuuteen, että yhä korkeampi velan määrä suhteessa kokonaistuotantoon pienentää valtion mahdollisuutta velkaantua joissakin tulevassa talouskriisissä. Suomen julkisen talouden suurin ongelma liittyy kuitenkin väestön ikääntymiseen, joka heikentää julkista taloutta vuodesta toiseen ainakin lähivuosisikymmenten ajan. Lopputuloksena velkasuhde uhkaa kasvaa jatkuvasti myös koronakriisin jälkeen. Nykyinen hallitus ei ole vielä tehnyt merkittäviä päätöksiä julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyysvahvistamiseksi.

Kunnioitavasti,

Niku Määttänen

Professori, Helsingin yliopisto ja Helsinki Graduate School of Economics

